

דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

מה אלוהים חושב?

פרופסור יקר, אם באמת יש אלוהים, מה לדעתך הוא חושב על נושאים שנויים במחלוקת, כגון נישואים חד-מיניים או גזענות כלפי מי שאינם יהודים? משה

משה היקר,

שאלה רומה לשלך עמדה במרכז מחקר מ-2009 של אוניברסיטת שיקגו. כבר ירוע שכאשר אני חנו מנסים לנהש מה הולת חושב אנחנו מתבי ססים על שני דברים: מה שאנחנו חושבים בעי צמנו, ורמוזים חיזוניים, כלומר דברים שהולת אמר או שאחרים אמרו עליי.

במחקר מ-2009 ביקשו מאמריקאים שה צהירו שהם ארוקים בדתם לפרט את עמדותיהם בנושאים כמו הפלות, עונש מוות והמלחמה בעיראק. אחר כך ביקשו מהם לומר מה לדעתם העמדות של אנשים אחרים בנושא, של מנחי טלוויזיה, הנשיא, "האמריקאי הממוצע", וגם, וזו היתה התוספת המיוחדת שלהם, אלוהים. באופן מנייני, המשתתפים נטו לחשוב שאי לזהים חושב ממותם. שמרגים סברו שהוא שמרן מאוד, ורתיים עם עמדות פתוחות יותר נטו לומר שאלוהים תומך בהקלות הרתיות שהם עצמם מוכנים לקבל. אבל כשהם נשאלו מהי דעתם של בני אדם אחרים, הרעה האישית של הנשאלים לא הייתה אלה התשובות שלהם. רק עם אלוהים זה קרה.

כדי לגלות למה אנחנו תופסים את אלוהים ככה גמיש, נערך מחקר המשך, שבו המש תתפיים התבקשו לנאום אקראית מול מצלמה בעד או גדר עונש מוות באמריקה. העמדות הוכתבו מראש ובאקראי, וכך יצא שכמה אנשים שמתנגדים לעונש מוות נאמו בעדו ולהפך. הרבה מחקרים הראו בעבר שאנשים שגאי לצים לחשוב על טיעונים בעד הרעה האחרת עשויים לישנות את דעתם המקורית. כאן, אחרי הנאומים המשתתפים נשאלו שוב מה לדעתם חושבים על הנושא מגישי הטלוויזיה, האמריקאי הממוצע, בוש ואלוהים. והתברר שהיחיד שהמי שתתפיים סברו ש"שינה את דעתו" היה אלוהים. תומכי עונש מוות שמול המצלמה נקטו עמדה מתונה יותר ייחסו את כך את אותה המתינות גם לאלוהים, אבל סברו שבוש והאמריקאי הממוצע עדיין חושבים כמקודם.

המסקנה היא שאלוהים הוא לוח חלק שעליו אנחנו משליכים כל מה שנבחר. אנחנו מצטט פים לורם הרת' שתומך בהשקפות שלנו, ומ פרשים את הפסוקים כך שיוקו את דעתנו. או אם יש אלוהים, לדעתך הוא חושב כמוני. ■

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבי המכר "לא רצונלי ולא במקרה" ו"לא רצונלי אבל לא נורא" שאלות לדן אריאלי: askdan@calcalist.co.il

בלדד השוחי

חוזר עם תשובה

איור: עיר מנדל

למה לזיעה של ילדים אין ריח?

למה לזיעה של ילדים כמעט אין ריח, אבל מבוגרים חייבים לשים דאודורנט? (למרות שיש כאלה שחושבים שהם לא צריכים, אבל הם כן. טוב, זה נושא אחר).

מיקה

מיקה היקרה, זיעה לא מסריחה. יש לה ריח עדין ביותר, ואתו אפשר לה ריח הן על ילדים והן על מבוגרים. הצחנה שאנו מכנים "ריח זיעה", כמו רוב הסרחו נות שמעטרים את הגוף האנושי, היא תוצר לוואי של פעילות מיקרובית. אלה לא אנחנו שמסריחים כל כך, אלה החידקים.

הגוף הבורג מייצר שני סוגים שונים מאוד של זיעה. הזיעה הרגילה, זו שמושרפת לנו כמעט מכל זור בגוף, נועדה לקרר אותנו. הזיעה הזו מימית, וריחה עדין מאד – כמעט בלתי מורגש. אבל אם תסגור אותה היטב, בגרב לדוגמה, החמימות והלחות יעוררו צמיחה של מושבות חיידקים מצחינות. זה קורה גם לילדים. הזיעה מהסוג השני מט שפסת בעיקר בבית השחי ובמפשעה (וקצת סביב הפטמות והטבור), והבלוטות שמפרישות אותה נכנסות לפ עולה רק בגיל ההתבגרות. היא כהה יותר, שמנונית יותר, ויש לה אפילו פחות ריח מהזיעה המימית, אלא שהיא מדינה יותר. לא אותנו, אלא את החידקים שמתגנפים עליה ומפיקים אותה לשלל חומרים מס ריחים (כמו חומצה בוטירית, שאחראית גם על ריחו הרתוף של הקיא).

והנה זה פלא: דווקא במקומות שבהם מור פרשת הרבה זיעה מהסוג השני, אנו נוטים לצמצם פרווה מקורולת ששומרת את האזור חם ולח ומסכר פנים לחידקים החרוצים.

שאלות לבלדד השוחי: askbildad@calcalist.co.il

שיזף רפאלי

מתבונן בעולם החדש

תלמיד, ל־Moz כבר נרשמת?

אוניברסיטאות העל ממסדות את הרצאות הרשת שלהן

פתיחת שנת הלימודים היא זמן טוב לברר אם מוסדות ההשכלה האילו להתערכך ולהשתפר בעי זרת טכנולוגיות חדשות, או אם, לחלופין, ומשנה לבדה את ההשכלה. ההצעה השנתית מגלה שהמקרה השני הוא הנכון. האינטרנט התחיל לצייר מחדש את מפת ההשכלה. כרבע, ההשכלה הגבוהה.

עד היום המתדלק העיקרי של גלובלי זציית ההשכלה היה מדר שנאחאי, שמרג את 500 האוניברסיטאות המובילות בעולם. תעשיית הדירוג והרייטינג הזאת עורדה אוניברסיטאות נחשקות לפתוח סניפים ביבשות אחרות, או לחלופין לעודד סטודנטים זרים לבוא לפיות בשעריהן. אך כעת האינטרנט עשוי להפוך גם את המגמה הזאת למיושנת, אולי אף מיותרת.

Coursera.org הוא מובילי השינוי. מרצים בכירים ב-19 אוניברסיטאות מובילות בעולם, ובתו פרינסטון, סטנפורד, ברקלי וג'ונס הופקינס, מציעים בחינם יותר ממאה קורסים מלאים במרבית תחומי הלימוד – מהיסטוריה, דרך פיננסים, ועד כי

הקורסים החדשים ברשת מוצעים חינם, אך מכילים משלוח אמיתי, וכמה מהם מלווים בתעודת סיום משמע האוניברסיטה. כעת מתנהל דיון סביב ההכרה בנקודות האקדמיות שהתעודות מקנות

מיה, רפואה, מדעי המחשב ונגוטכנולוגיה. יותר ממיליון לומדים, שמכונים באתר "Coursians", כבר נרשמו לקורס אחד או יותר. הקורסים עצמם אינם חלק מאופנת ה"הרחבת אופקים ברגע", שמציעים אתר ההרצאות TED ודומיו. הם מושתתים על שיעורים פרונטליים בווידיאו, קריאת חומרי, מטלות ומבחנים, ודורשים כמה שעות השקעה שבועיות לאורך כל משך הקורס. הם מאפשרים לכל אחד ללמוד בזמנו החופשי, וגם לשוחח עם עמיתיו לכיתה. זו הוראה גבוהה ואיכותית, מעמיקה בכל קנה מידה, וכזו שחוצה את משוכות המרחק, הזמן והאמצעים. לצד Coursera, עלה לרשת האתר החדש EDXOnline.org, מיסודן של אוניברסיטאות הרווארד ו-MIT.

הערך של הקורסים מדבר בעד עצמו, ולכן יש הצדקה לקרוא לפורמט החדש בשם חדש: MOOC, ראשי תיבות של Massive, Open Online Courses (קורסים המוניים, מקוונים ופתוחים). הטרנד עצמו החל כבר לפני כמה שנים, עם אתרים כגון openculture.com שמצטיין בריבוי תכנים דווקא ממדעי הרוח והחברה, ועם אוניברסיטאות רבות, כולל כאלה מליגת הקיסוס האמריקאית, שהעלו צילומי הרצאות ומערכי שיעורים ליוטיוב ואייטינו. אבל רק עכשיו תוכניות הלימודים החדשות האלה הולכות ומתמסרות. הקורסים מעובדים לפורמט אחיד, כמה מהם גם מלווים בתעודת סיום משמע האוניברסיטה, וכבר מתנהל דיון סביב ההכרה בנקודות האקדמיות שהם מקנים.

ליומים של Coursera ו-EDX יש כיסים עמוקים, ועשרות מיליוני דולרים כבר הושקעו

במיזמים. המודל העסקי עצמו עדיין מעורפל, וטרם התחזר איך תחזור ההשקעה. ואולי כרע לא כל כך חשוב אם זה יהיה דרך פרסומית, תוכנית לגבות שכר לימוד בהמשך, יצירת מאגר לקוחות מזהים, סיוע באיתור עובדים עבור מחלקות משאבי אנוש או שיווק מערכי הקורסים למוסדות. כרע, יותר ממיליון איש הצביעו בהקלקת עכבר ונרשמו לקורסים.

היוזמות האלה, שלצדן פועלים עוד אתרים רבים ללימוד שפות (למשל memrise.com) או לשיעורי אינטנט בכל נושא, מהנרסת מכונות ועד תקלוט (כמו Life Long Learning), חיים של למידה, לא רק כי תואר ראשון ושני כבר אינם מספקים את המעסיק ואת האמא הפולנייה, אלא כי עבור עוד ועוד אנשים הצימאון להשכלה אינו יודע רוויה.

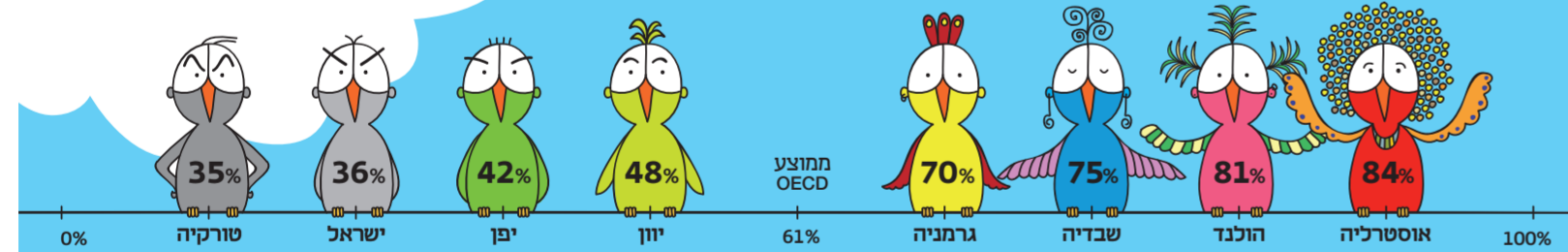
ויש כמה הערות מודאגות להעיר, בשך לי המגמה המתפרצת והמבורכת הזאת: לא ברורה השפעתה על פרוגנוזה ההשכלה הגי בורה והממסד האוניברסיטאי. ואם המגמה תהפוך למציאות חדשה שתשכיל ותעצים מיליונים מסכיב לעולם, לא ברור איפה זה ישיאר אותנו הישראלים, ואת תלמידי דינו שרובם מעדיפים ללמוד בעברית. ומה עלייתם של כמה מורים כוכבים בווידיאו תעשה ליתר מורי הבשר והרמז? אם יש פה שינוי שהוא יותר מתחילת טרנד, זה עשוי להיות השינוי הגדול.

פרופ' רפאלי הוא ראש מרכז שניא לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

תורת המספרים

הסטטיסטיקה של החיים

שיעור האנשים במדינות שונות שסוברים שהילתם סובלנית כלפי מיעוטים

איפה רע להיות עוף מוזר?

האם אפשר היה לחיות מראש את האלימות כלפי המסתננים לישראל ואת הלינין שנערך החדש בנער ערבי בירושלים? בסקר שמכון המחקר גאלופ ערך עבור ארגון המדינות המפותחות OECD שמוכר בעלון "Society at a Glance" של OECD, נשאלו אורחים מעשרות

מדינות את השאלה: "האם אזור מגורידך הוא מקום טוב לחיות בו עבור מיעוטים אתניים". התשובות מראות מה האורחים – שמרגמים הגיעו לעד 4,000 איש במדינה – חושבים על מידת הסובלנות והשוויון במדינותיהם. בישראל, ככל הנראה, המשיבים ריברו בכנות. גל חן

תמונה: oecd. אינפורמטיקה. תחיל פיתוח